

Yrd. Doç. Dr. TAHSİN ERDİNÇ
Doğuş Üniversitesi Hukuk Fakültesi Öğretim Üyesi

**İNSAN ODAKLI DEVLET
VE
ÖZGÜRLÜK ÖNCELİKLİ
ANAYASA**

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	v
İÇİNDEKİLER.....	ix

Birinci Bölüm

SOSYOLOJİK YAKLAŞIMLA İNSAN, TOPLUM, DEVLET VE ANAYASA HUKUKU

I. İNSAN VE TOPLUM	1
1. İNSAN	1
A. İnsanın Tanımı (Artıları ve Eksileri)	1
B. “Buluşların Anası” Olan “İhtiyaç ve Emek Kanunu” ve Doğurduğu Sonuçlar	5
2. TOPLUM HALİNDE YAŞAMA ZORUNLULUĞU VE TOPLUMSAL İLİŞKİLER.....	9
A. Dinamik Bir Varlık Olan Toplum ve Oluşumu	9
a. Global Toplum-Toplumun Çoğulcu Yapısı ve Sivil Toplum	12
b. Toplum İçinde Sosyal ve Siyasal Farklılaşma	14
ba. Sosyal Farklılaşma	14
bb. Siyasal Toplum-Siyasal Farklılaşma (Devlet- Birey, İktidar-Özgürlük Diyaloğu)	16
B. Yerleşik Toplum	21
3. SOSYAL DAVRANIŞ KURALLARI VE HUKUK.....	23

A. Sosyal Davranış Kuralları	24
a. İşlevleri, Amaçları, Mahiyetleri ve Nitelikleri	24
aa. Amaç ve İşlevleri	24
ab. Toplumsal Barış, Huzur, İnsan Hakları ve Güvenlik İlişkisi	25
ac. Sosyal Davranış Kuralları, Mahiyetleri ve Nitelikleri	27
b. Sosyal Davranış Kurallarının Çeşitleri	28
ba. Örf ve Adet Kuralları (Gelenek ve Görenekler)	29
bb. Ahlâk Kuralları	30
bc. Din ve İnanç Kuralları	32
bd. Hukuk Kuralları	35
B. Hukuk Kavramları	38
a. İdeal ya da Tabii Hukuk	38
b. Objektif Hukuk	39
c. Subjektif Hukuk, Kişilik ve Hak Kavramları	42
ca. Kişilik Kavramı ve Hak Söjeliği	43
cb. Hakkın Tanımı	45
II. HUKUKUN DALLARI, ANAYASA VE İNSAN HAKLARI	
HUKUKUNUN YERİ	45
1. HUKUKTA “KAMU HUKUKU-ÖZEL HUKUK”	
AYRIMI VE KAMU HUKUKU DALLARI	45
A. Kamu Hukuku-Özel Hukuk Ayrımı, Tanımlar ve	
Dayandırıldıkları Kriterler	46
a. Kişiler ve Sınıflandırılmaları	48
b. Gerçek Kişiler	48
c. Tüzel Kişiler ve Kamu Tüzel Kişileri	48
B. Kamu Hukuku Dalları-Karma Hukuk Dalları	52
C. Anayasa ve İnsan Hakları Hukukunun Günümüzde	
Hukuk Dalları İçindeki Yeri ve Üstünlüğü	54
a. Anayasacılık Hareketleri	54
aa. Sosyal Sözleşme Teorisi, Demokratik Devrimler ve	
Liberal Bireycilik	54

ab. Anayasacılık Hareketlerinin Seyri, Amaçları ve Sonuçları	58
ac. Ulusal-Üstü Anayasacılık Olayı.....	60
aca. Birleşmiş Milletler Andlaşması (BMA)	62
acb. İnsan Hakları Evrensel Bildirisi (İHEB)	63
acc. Birleşmiş Milletler Çerçevesinde Kabul Edilen Çifte Sözleşmeler ve Diğer İnsan Hakları Sözleşmeleri	64
acd. Bölgesel Düzeylerde Kabul edilen Ulusal-Üstü İnsan Hakları Sözleşmeleri ve Kurdukları Yargısal Denetim Mekanizmaları.....	64
b. Anayasacılık Hareketlerinin Amaçlarına Ulaşılması İçin Öngörüler.....	69
D. Çağdaş Anayasa Hukukunun, Hukuk Dalları, İçerisindeki Gerçek Yeri	74
2. ANAYASA HUKUKU İLE YAKINLIKLARI OLAN BİLİM DALLARI.....	78
A. Anayasa Hukuku ve İnsan Hakları Hukuku.....	78
a. Anayasa Hukuku ve İnsan Hakları Hukukunun Zorunlu Birlikteliği.....	78
b. İnsan Haklarının ve Kamu Özgürlüklerinin Anayasal- Yargısal Güvenceleri ve Bireylerin Uluslararası Hukukta Hak Süjesi Olmaları.....	83
B. Anayasa Hukuku ve Genel Kamu Hukuku (Umumî Amme Hukuku).....	86
C. Anayasa Hukuku ve İdare Hukuku.....	88
D. Anayasa Hukuku, Ceza ve Ceza Muhakemesi Hukuku.....	92
E. Diğer Kamu Hukuku Dalları İle De Anayasa Hukukunun Çakıştığı (Tedahül Ettiği) Alanlar Vardır.....	96
F. Anayasa Hukuku ve Siyaset Bilimi.....	97
a. Devlet ve Siyasal iktidarın Ortak Konularını Oluşturduğu, Anayasa Hukuku ve Siyaset Bilimi	97
b. Anayasa Hukuku Biliminde Yöntem.....	100

İkinci Bölüm

İNSAN HAKLARI, DEVLET VE ANAYASA

I. DEVLET KURUMU VE İNSAN HAKLARI.....	103
1. DEVLET TERİMİ VE KAVRAMI: TARİHİ, MENŞEİ (ETİMOLOJİSİ) VE DEVLETİN VAROLUŞ NEDENLERİ	104
A. Devlet Terimleri.....	104
a. Ülkemizde Devlet Terimi	104
b. Batıda Devlet Terimi.....	105
B. Devletin Meydana Gelmesini Zorunlu Kılan Nedenler (Devletin Varoluş Nedenleri-Devletin Mutlaka Karşılması Gereken Siyasal Fonksiyonlar ve Kamu Hizmetleri)	106
2. DEVLETİN KURUCU UNSURLARI VE İNSAN HAKLARI (Elements Constitutifs De L'Etat)	112
A. İnsan, Toplum, Ya Da Nüfus Unsuru (Devletin Beşeri Ögesi)	118
a. İnsan Unsuru, Çoğulcu Yapısına Rağmen Birlik Oluşturmuş Bir Toplumdur	120
b. İnsan Unsuru, Esas İtibariyle Vatandaşlardan Oluşan Bir Toplumdur. Siyasal ve Kamusal Haklar, Yalnızca Vatandaşlara Tanınabilir.....	121
c. Toplumun Çoğulcu Yapısı ve Sonuçları	123
d. Çağdaş Demokrasinin (Demokratik Toplumun) Temel ilkeleri ve Kurumları	126
da. Çağdaş Demokrasi, Öncelikle İnsan Haklarını ve Temel Hak ve Özgürlükleri Kısıntısız Olarak Tanımış ve Güvenceye Bağlamış Bir Demokrasidir	127
db. Çağdaş Demokrasi, Bütün Unsurlarıyla Kurulmuş ve İşleyen Hukukun Üstünlüğüne ve Hukuka Bağlı Devletin (Hukuk Devletinin) Varlığını Zorunlu Kılmaktadır.	129
dc. Çağdaş Demokratik Toplum Düzeni, Çoğulcu Bir Yapıyı da Zorunlu Kılmaktadır	130

dd. Türkiye'ye Özgü Sınırlı Çoğulculuk.....	135
de. Hoşgörü (Müsamaha=Tolérance)	137
df. Çağdaş Demokratik Toplum Düzeni ve Katılımcı Niteliği	138
e. Çağdaş Demokrasi, Çağımızda Halkın Seçimle Temsilcileri Belirlediği Temsili Demokrasidir.	140
B. Devletin Ülke Unsuru	142
a. Ülkenin Toplumunu Birleştirici İşlevi	143
b. Ülke, Devletin Egemenlik ve İktidarının Uygulandığı Faaliyet ve Yetki Alanıdır	145
c. Bazı Temel Hak ve Özgürlükler, Ülkeyle Bağlantılı Olarak Tanınırlar.....	147
C. Devletin Egemenlik ve İktidarUnsuru	150
a. Egemenlik Kavramı ve Tanımı.....	152
b. Egemenlik ve Siyasal İktidar.....	156
ba. Egemenliği Kullanan Organlar	158
bb. İktidar ve Hükümet Kavramları İktidar Kavramı; ..	159
c. Devletin Egemenlik ve İktidarının Sınırlandırılması; İnsan Haklarının ve Kamu Özgürlüklerinin Güvenceye Alınması	161
ca. Devlet İktidarının Sınırlandırılması Hakkında Çatışan Toplumcu ve Bireyci Görüşler	161
cb. Sınırlandırmanın Haklılığının Temellendirilmesine İlişkin Görüşler.....	164
cc. İktidarın Sınırlandırılmasını Zorunlu Kılan Haklı Nedenler	167
cd. Düzenlenme ve Sınırlandırma Araçları	169
cda. Anayasalar (ve Yasalar).....	169
cdb. Uluslararası ve Ulusal-Üstü (Uluslarüstü) İnsan Hakları Belgeleri.....	174
cdc. Düzenlenme ve Sınırlandırma Biçimleri	177
cdd. Düzenlemeler	181
ce. Sınırlandırmalar ve Olağanüstü Hallerde Kısıtlama Zorunluluğu	190

cf. Sınırlandırma Yetkilerinin Sınırları: Hak ve Özgürlüklerin Güvenceleri	206
D. Devleti, Egemenliğini ve Kişiliğini Tanımayan Görüşler	213
a. Bunlardan ilki, Realist Teoridir.	213
b. Marksizm de Komünizmin İleri Aşamasında Devletin Yok Olacağını Düşünmektedir.....	214
c. Anarşizm ise-Komünizm Gibi-Geleceği Beklemeden Devletin ve İnsan İradesi Üzerinde Zorlayıcı Olan Hukukun da Derhal Yok Edilmesi Gerekliğini Savunmaktadır.	215
d. Günümüzde Devlete ve Siyasal İktidara Yöneltilen Eleştiriler (Devletin Küçülmesi, İnsan Hakları ve Kamu Özgürlükleri İstekleri)	217
e. Uluslararası ve Ulusal-üstü Örgütlerin Devletin Varoluş Sebeplerini Ortadan Kaldıracağı Yönünde Doğan Görüş	219
3. KURUMLAR, KURUM İÇİ OTORİTE ÖZGÜRLÜK İLİŞKİSİ VE ANAYASA HUKUKU	220
A. Kurum (Müessese=İnstitution):.....	221
a. Kurum Kavramı ve Tanımı.....	221
B. Kurumların Sınıflandırılması.....	226
a. Yapılarına Göre	226
b. Özel Hukuk Kurumları – Kamu Kurumları	227
c. Siyasal Kurumlar	228
d. Devlet de Bir Siyasal Kurumdur	230
II. İNSAN HAKLARI, ANAYASA HUKUKU VE ANAYASA.....	232
1. ANAYASA VE ANAYASA HUKUKU KAVRAMLARI VE KARŞILAYAN TERİMLER.....	232
A. Anayasa Kavramı ve Anayasa Hareketleri.....	233
a. Ülkemizde Anayasa Kavramı ve Anayasa Hareketleri	233

aa.	İslâmdan Önceki Türk Devletlerinde, Anayasal-Siyasal Yapı (Türk Töresi ve Devlet Örgütlenmesi)	233
ab.	Selçuklu ve Osmanlı Devletlerinde Hukuk ve Anayasal-Siyasal Teşkilât.....	238
aba.	İslâm Hukukunun Asıl Kaynakları	238
abb.	Osmanlı Hukukunun Tali (İkincil) Kaynakları	240
ac.	Osmanlı Devletinde Batılı anlamda Anayasa Hareketleri	241
aca.	1876 Anayasasından Önce Kabul ve İlân Edilen Anayasal Belgeler	241
acb.	1876 Anayasası (Kanun-ı Esasi)	242
ad.	1921 ve 1924 Anayasaları	244
ae.	1961 ve 1982 Anayasaları.....	245
b.	Batıda Anayasa Teriminin Doğuşu ve Gelişimi.....	245
B.	Anayasa Hukuku Kavramı ve Karşılıyan Terimler	246
a.	Bu Kavramın Ülkemizde Karşılığı;	246
b.	Batı Ülkelerinde Anayasa Hukuku Terimi;	247
c.	Anayasa Hukuku Bilimi:	249
ca.	Batıda Anayasa Hukuku Bilimi.....	249
cb.	Ülkemizde Anayasa Hukuku Bilimi.....	249
2.	İNSAN HAKLARI, ANAYASANIN AMAÇ VE İŞLEVLERİ	250
A.	Anayasanın Amaçları ve İnsan hakları.....	251
B.	Anayasanın İşlevleri (Fonksiyonları) ve Hukuk Devleti	257
a.	Anayasanın İşlevleri.....	257
aa.	Devletin Kuruluş ve İşleyişini Düzenleme İşlevi.....	257
ab.	Siyasal İktidarı ve Kullanılışını Sınırlandırma İşlevi.....	257
ac.	İnsan Haklarını ve Kamu Özgürlüklerini Tanıma ve Güvenceye Bağlama İşlevi.....	258
b.	Hukuka Bağlı Devlet (=Hukuk Devleti, Hukukun Üstünlüğü)	258
C.	İnsan haklarının Güvencelenmesi Bakımından Anayasalar (Çeşitleri).....	262

a. Maddî ve Şeklî Anlamda Anayasa Ayrımı	263
b. Teamülî Anayasa-Yazılı Anayasa Ayrımı	264
c. Monarşik Anayasalar-Demokratik Anayasalar: Yazılı Anayasaların Yapılmaları Bakımından Sınıflandırılması	266
ca. Monarşik Anayasalar	267
cb. Demokratik Anayasalar	268
d. Yumuşak Anayasalar-Sert Anayasalar Ayrımı	270
da. Yumuşak Anayasalar (Constitution souple=Esnek Anayasa):	270
db. Sert Anayasalar (Constitution rigide=Katı Anayasa)	272
D. Anayasa Yargısının Ortaya Çıkışı ve Nedenleri.....	275
a. Anayasaya Uygunluk Denetimi	275
aa. Siyasal Denetim Sistemi	276
ab. Kanunların Anayasaya Uygunluğunun Yargısal Denetim Sistemi	276
b. Ülkemizde Uygulanmış Anayasalar ve Anayasaya Uygunluk Denetimi Konusu	278
E. Anayasanın Değiştirilmesi, Anayasa Yargısı ve Demokratik Meşruiyet Sorunu	281
SONUÇ	287
KAYNAKÇA	291